

Marta Skrzyńska

Współpraca sektorowa w obszarze pracy i zatrudnienia na forum Unii dla Śródziemnomorza

Ogłoszona z inicjatywy Francji w lipcu 2008 r. propozycja utworzenia Unii dla Śródziemnomorza (UdŚ) jako kontynuacji Eurośródziemnomorskiego Partnerstwa (Euro-Med), również znanego jako proces barceloński, utworzony podczas konferencji w Barcelonie w 1995 r., ma znaczenie zarówno symboliczne, jak i polityczne¹. Stanowi ona również zwrot w kierunku kształtowania bardziej aktywnej polityki wobec basenu Morza Śródziemnego. Daje nadzieję, że partnerstwo eurośródziemnomorskie będzie miało szansę rozwoju.

Wciąż pod znakiem zapytania stoi jednak to, czy UdŚ będzie w stanie stworzyć ramy, pozwalające na pogłębianie współpracy w regionie, w tym zapewnić skuteczną współpracę sektorową w obszarze pracy i zatrudnienia, którą obrała sobie za jeden z kierunków aktywności.

Należy uznać, że UdŚ nie działa w politycznej próżni. Komplikacje polityczne w bliskowschodnim procesie pokojowym, stanowią poważną przeszkodę dla rozwoju tej współpracy i UdŚ – procesu jako takiego. Ponadto niepokoję wzbudza obecna sytuacja w regionie, tj. *rewolucje w świecie arabskim*, które zostały wywołane wiosną 2011 r. Kolejne problemy sprawia kwestia zapisu *terytoriów okupowanych* w deklaracjach i innych dokumentach natury politycznej. Potęguje to m.in. brak postępu w negocjacjach pomiędzy Izraelem

¹ Unia dla Śródziemnomorza tworzy ramy dla politycznych, ekonomicznych i społecznych stosunków między UE a południowymi i wschodnimi państwami śródziemnomorza i jest zainspirowana celami deklaracji barcelońskiej z 1995 r., w związku z potrzebą tworzenia obszaru pokoju, stabilności, bezpieczeństwa i wzrostu gospodarczego, przestrzegania praw człowieka, podstawowych wolności i dialogu między kulturami regionu euro-śródziemnomorskiego. Proces barceloński miał zainicjować współpracę między bogatymi krajami UE a biedniejszymi krajami basenu Morza Śródziemnego i Bliskiego Wschodu. Oprócz 27 państw UE w UdŚ znajdują się też Monako oraz z Europy Południowo-Wschodniej – Albania, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Czarnogóra; z Afryki Północnej – Algieria, Egipt, Maroko, Mauretania, Tunezja (Libia nie przystąpiła do UdŚ, w związku z nową sytuacją polityczną ma być zaproszona do współpracy); z Bliskiego Wschodu – Autonomia Palestyńska, Izrael, Jordania, Liban, Syria, Turcja. W sumie UdŚ skupia 43 państwa.

i Palestyńczykami, skutkując niemożnością zwołania spotkania szefów państw i rządów UdŚ, które w 2010 r. było dwukrotnie przekładane².

Wydaje się więc uzasadnionym twierdzenie, iż rozwiązanie konfliktu na Bliskim Wschodzie byłoby największym impulsem dla rozwoju integracji regionalnej. Niewielkim widocznym gestem w rozmowach pokojowych jest wynegocjowane w październiku 2011 r. pomiędzy Autonomią Palestyńską i Izraelem porozumienie w sprawie wymiany żołnierza Gilada Shalita w zamian za 1027 palestyńskich więźniów, określając je jako idące w dobrym kierunku. Ponadto, co podkreślane jest m.in. przez Egipt jako współprezydencję UdŚ, wsparcie UE dla palestyńskiego wniosku o uznanie państwa palestyńskiego w staraniach o przyjęcie do ONZ, które to działanie mogłoby również stanowić pozytywny wkład do bliskowschodniego procesu pokojowego.

Inną otwartą i niejasną jest kwestia współprezydencji UdŚ. Obecnie sprawowana jest przez Francję i Egipt. Od czasu utworzenia UdŚ jest to model prezydencji północnej³. Pojawiła się koncepcja, by prezydencję w UdŚ pełnili jednocześnie dwaj przywódcy – jeden z UE i drugi z kraju nienależącego do UE przez okres dwóch lat. Problemy w zakresie sprawowania prezydencji w UdŚ są trudne do rozstrzygnięcia, m.in. pod koniec 2011 r. Francja proponowała rozwiązania, jakie mogłyby być przyjęte ze strony UE. Według Francji już na początku 2012 r. Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ) mogłaby przejąć, w celu koordynacji, spotkania wyższych urzędników UdŚ oraz spotkania ministrów. Do tych propozycji ustosunkowała się w styczniu 2012 r. ESDZ, wskazując konkretne rozwiązania przewodnictwa ze strony europejskiej. Zgodnie z wymiarem instytucjonalnych rozwiązań reprezentacji zewnętrznej przyjętej w Traktacie z Lizbony, szczytom UdŚ powinien współprzewodniczyć Stały Przewodniczący Rady, natomiast Wysoki Przedstawiciel ds. Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa odpowiadałby za spotkania ministrów spraw zagranicznych. W przypadku ministrów odpowiedzialnych za poszczególne sektory mogłaby przewodniczyć, w przypadku kompetencji wyłącznych, Komisja Europejska (KE), natomiast w sytuacji kompetencji mieszanych ciężar przewodnictwa spoczywałby na państwie sprawującym przewodnictwo w Radzie UE. Aktualnie ze względu na niemożność zwołania szczytu, współprezydencja nie może przekazać swoich funkcji następcom.

Wielowątkowość różnych kwestii wpływa w mniejszym lub większym stopniu na poprawę bądź osłabienie współpracy w UdŚ, m.in. 30 listopada 2011 r. Syria zawiesiła swoje członkostwo w UdŚ na skutek nałożenia na nią sankcji

² Odwołane zostały spotkania z 7 czerwca 2010 r. i 21 listopada 2010 r. Ponadto w 2010 r. odwołane zostały też kolejne konferencje, tj. w sprawie szkolnictwa wyższego, badań i innowacji (pierwotnie planowana w Słowenii, następnie w Paryżu) oraz bezpieczeństwa żywnościowego, rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich (Kair).

³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady – *Proces barceloński: Unia na rzecz regionu Morza Śródziemnego*, COM (2008)319 wersja ostateczna, Bruksela, 20 maja 2008 r.

UE, Ligii Państw Arabskich (LPA) i Stanów Zjednoczonych z powodu łamania praw człowieka i podstawowych wolności, czy przyjęcia przez Radę Praw Człowieka ONZ rezolucji⁴ potępiającej naruszenie praw człowieka przez reżim syryjski.

Idea współpracy sektorowej w zakresie pracy i zatrudnienia w ramach UdŚ

Współpraca sektorowa UdŚ w obszarze pracy i zatrudnienia obejmuje szerokie spektrum aktywności m.in. tworzenie nowych miejsc pracy, wzrost gospodarczy czy zwiększenia roli kobiet w społeczeństwie. W ramach innych obszarów współpracy sektorowej nie brakuje też tematów, które dotyczą spraw przedsiębiorczości, ochrony środowiska, edukacji.

Geneza rozwoju współpracy sektorowej w omawianym obszarze sięga sformułowanych wniosków podczas spotkań Ministrów Spraw Zagranicznych UE i Śródziemnomorza w Tempere, Lizbonie i Marsylii⁵, podczas których zainicjowano m.in. ten kierunek współpracy. Zwrócono uwagę na konieczność reform w obszarze zatrudnienia oraz zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Główną ideą współpracy jest kontynuowanie działalności mającej na celu tworzenie miejsc pracy w regionie, zmniejszenie regionalnych wskaźników ubóstwa i zniwelowania różnic dobrobytu oraz wzrostu produktu krajowego brutto (PKB) w regionie.

Formalnym przejawem współpracy są organizowane co dwa lata konferencje na szczęblu ministrów UdŚ ds. pracy i zatrudnienia. Do tej pory odbyły się dwa takie spotkania, tj. pierwsza konferencja ministerialna w Marrakeszu w 2008 r. i druga w Brukseli w 2010 r. Kolejna trzecia konferencja została zaplanowana na drugą połowę 2012 r. również w Brukseli.

Mechanizm przygotowań konferencji ministrów do spraw pracy i zatrudnienia UdŚ

Przygotowania do każdej konferencji ministerialnej poprzedzone są spotkaniami eksperckimi (zazwyczaj dwa lub trzy). W ramach tego procesu omawiane są istotnie sprawy regionu, w celu określenia kierunków działań, które przy-

⁴ Rada Praw Człowieka ONZ przyjęła rezolucję większością 37 głosów przy 4 głosach sprzeciwu i 6 wstrzymujących się. Wśród krajów sprzeciwiających się rezolucji były Chiny i Rosja.

⁵ Konferencje eurośródziemnomorskie Ministrów Spraw Zagranicznych w dniach: 27–28 listopada 2006 r. w Tempere; 5–6 listopada 2007 r. w Lizbonie oraz 3–4 listopada 2008 r. w Marsylii.

mowane są później w deklaracji kończącej konferencję. Dokument ten zawiera określone ramy działań sektorowych w obszarze pracy i polityki społecznej oraz konkretne zachęty do promowania i realizowania projektów w zakresie polityki społecznej, równouprawnienia kobiet, prowadzenia szkoleń.

W szczególności można wskazać tutaj na takie kraje, jak: Francja, Włochy, Maroko, Belgia, które są najbardziej zaangażowane w ich realizację. Przygotowanie spotkania ministerialnego pod względem merytorycznym oraz organizacyjnym odbywa się w kilku etapach⁶.

Pierwszy etap rozpoczyna się od spotkania grupy roboczej UdŚ ds. zatrudnienia i pracy (*Euro-Mediterranean Employment and Labour Working Group*). Na tym poziomie pracują eksperci z państw członkowskich UE i Śródziemnomorza. Wypracowany zostaje zakres przedmiotowy konkluzji ministerialnych. Następnie po spotkaniu przekazywana jest wstępna wersja projektu przez Dyрекcję Generalną KE ds. zatrudnienia, spraw społecznych i włączenia społecznego do państw członkowskich UE. Projekt zwykle weryfikowany jest poprzez toczącą się dyskusję w gronie specjalistów z państw członkowskich UE i Śródziemnomorza, przedstawicieli KE, Sekretariatu Rady UE i współprezydencji UdŚ. Po przekazaniu projektu do państw, mają one czas na ustosunkowanie się do projektu konkluzji. W sytuacji, gdy projekt jest już uzgodniony odbywa się kolejne spotkanie grupy ekspertów i dochodzi do dyskusji nad tekstem konkluzji. Po drugim spotkaniu, gdy projekt deklaracji jest na ukończeniu i zapisy są przyjęte przez państwa, projekt kierowany jest do Sekretariatu Rady UE pod obrady Grupy roboczej Rady ds. kwestii społecznych (*Working Party on Social Issues – WPSQ*)⁷. Na poziomie tej grupy roboczej każde z 27 państw członkowskich UE ma możliwość przedłożenia kolejnych propozycji zapisów do konkluzji. Następnie tekst jest przekazywany na szczebel grupy roboczej Rady Maghreb/Mashrek (*Working Party – COMAG*)⁸. Podczas spotkania tej grupy ma miejsce akceptacja projektu dokumentu przez państwa Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu. Po czym następuje formalna akceptacja tekstu przez Komitet Stałych Przedstawicieli – COREPER. Na tym forum informacja na temat przyszłych konkluzji przedstawiana jest na liście w punktach I w części „A” podczas Rady ds. Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia

⁶ Na przykład warsztaty *Euro-Med. ds. Zatrudnienia*, które odbyły się w dniach 12–13 grudnia 2007 r., zorganizowanych przez Komisję Europejską, na których spotkali się przedstawiciele rządów i partnerów społecznych państw członkowskich Euro-Med., jak również przedstawiciele organizacji międzynarodowych. Spotkanie to posłużyło do identyfikacji zagadnień, jakie są kluczowe dla regionu, tj. godna praca i tworzenie miejsc pracy, również kwestie dotyczące zatrudnialności.

⁷ Grupa ta zajmuje się sprawami obejmującymi m.in. politykę społeczną, pracę i zatrudnienie.

⁸ Grupa ta zajmuje się sprawami dotyczącymi wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa w kompetencji UE w odniesieniu do Algierii, Egiptu, Izraela, Jordanii, Libanu, Libii, Maroko, konfliktu Sahary Zachodniej, Autonomii Palestyńskiej, Syrii i Tunezji. Grupa zajmuje się również UdŚ, czyli współpracą UE z krajami Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu.

i Spraw Konsumenckich (*Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs Council* – EPSCO). W trakcie posiedzenia Rady prezentowana jest informacja na temat konferencji oraz planowanego przyjęcia tekstu konkluzji. W dniu poprzedzającym konferencję odbywa się spotkanie wyższych urzędników ds. zatrudnienia i pracy, jako ostatni etap poprzedzający przygotowanie konferencji.

Pierwsza konferencja ministrów do spraw pracy i zatrudnienia UdŚ

Podczas spotkania pierwszej konferencji ministerialnej, która odbyła się w Marrakeszu w dniach 11–12 listopada 2008 r., zostały poruszone różne aspekty związane z rozwojem społecznym oraz sformułowano konkretne inicjatywy w celu promocji zatrudnienia, modernizacji rynków pracy oraz idei godnej pracy. Ministrowie przywołali pięcioletni program roboczy Euro-Med., uzgodniony podczas szczytu barcelońskiego w 2005 r., ze zwróceniem uwagi na jego cele w zakresie zrównoważonego rozwoju społeczno-ekonomicznego i konieczność reform w tym obszarze⁹.

Konferencja podkreśliła potrzebę kooperacji państw basenu Morza Śródziemnego z UE, w szczególności jeżeli chodzi o wzorce funkcjonowania polityki – społecznej, zatrudnienia. Jednocześnie zdając sobie sprawę z konieczności reform i potrzeby budowy demokracji w regionie, państwa zgodziły się, że zacieśnianie współpracy jest szansą na realizację celów UdŚ. Ministrowie podkreślili pilną potrzebę sprostania wyzwaniom w zakresie zatrudnienia, inwestycji w kapitał ludzki oraz godnej pracy dla wszystkich w regionie i zobowiązali się do realizacji tzw. Ramowego programu działań, dotyczącego zatrudnienia, tworzenia szans na zatrudnienie i godnej pracy (dalej: *Ramy Działań*), które przyczynią się do rozwoju prawdziwie społecznego wymiaru w ramach agendy Euro-Med.¹⁰

Jeżeli chodzi o przyjęte *Ramy Działań* to należy zaznaczyć, iż konferencja wskazała na wartość dodaną wspólnych relacji na poziomie regionalnym w sektorze oraz uczenia się nawzajem i korzystania z własnych doświadczeń, najlepszych praktyk z uwzględnieniem specyfiki każdego kraju. W tym zakresie ministrowie zobowiązali się do realizacji *Ram Działań*, wytyczając konkretne cele.

Po pierwsze, konferencja ustaliła potrzebę tworzenia większej liczby miejsc pracy. Uznano, iż realizacja tego priorytetu przyczyni się do zmniejszenia

⁹ Zob. http://eeas.europa.eu/euromed/summit1105/five_years_en.pdf (18.02.2012).

¹⁰ Tekst konkluzji: http://www.eeas.europa.eu/euromed/conf/employment_health_conclusions_1108_en.pdf (18.02.2012).

bezrobocia oraz sprostania wyzwaniu szybko rosnącego wieku roboczego populacji w państwach Śródziemnomorza. Państwa uznały, że niezbędne jest efektywne łączenie polityki rynku pracy i odpowiednich środków budżetowych w poszczególnych państwach. Promocja polityki zatrudnienia wraz z politykami w zakresie edukacji i sferze społecznej poprzez współpracę międzysektorową Euro-Med. Ponadto, niezbędne jest sprzyjanie budowy dobrego klimatu dla przedsiębiorczości w celu zaoferowania szans godnej pracy.

Po drugie, jest to zwiększanie szans zatrudnienia poprzez inwestycje w kapitał ludzki. W tej grupie zwrócono uwagę na gospodarkę opartą na wiedzy i potrzebę inwestowania w kapitał ludzki, dostosowania edukacji oraz umiejętności pracowników do potrzeb rynków pracy w celu ułatwienia ich mobilności zawodowej. W tym kontekście koniecznym stało się zapewnienie edukacji na odpowiednim poziomie i nauki przez całe życie. Uznano, że niezbędnym jest poprawa funkcjonowania publicznych usług zatrudnienia w zakresie doradztwa specjalistycznego. Ważnym celem dla współpracy jest tworzenie warunków godnego zatrudnienia. W tym zakresie znaczenia nabiera promocja godnej pracy oraz zintegrowania jej z innymi politykami. Kluczowe dla tego obszaru jest zagwarantowanie poszanowania praw pracy oraz zapobieganie segmentacji rynku pracy. Niezbędne jest zwiększenie zakresu oraz poziomu ochrony socjalnej czy ulepszenie środków stosowanych w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa w środowisku pracy. Ministrowie zgodzili się, że UdŚ odgrywa istotną rolę w sprostaniu społecznym i ekonomicznym wyzwaniom, przed jakimi stoi ten region, tj. kryzysu finansowego, którego widoczny jest negatywny wpływ na zatrudnienie i rynek pracy.

Spotkanie ministerialne było także okazją do przeprowadzenia konsultacji z wysokimi rangą przedstawicielami partnerów społecznych. Dialog trójstronny z udziałem partnerów oraz rządów posiada fundamentalne znaczenie, wpływając na stymulację zatrudnienia w państwach UdŚ. Dla zaznaczenia jak ważny jest ten dialog można wskazać, iż 11 marca 2010 r. podczas prezydencji hiszpańskiej zainicjowano w Barcelonie pierwsze Forum eurośródziemnomorskiego dialogu¹¹. Na forum tym podkreślono gotowość pracodawców i związków zawodowych do zaangażowania się w proces promocji dialogu społecznego w regionie, co przede wszystkim doprowadziło do dyskusji dotyczącej dopasowywania umiejętności do potrzeb rynku pracy, a także pozwoliło podkreślić kluczową kwestię integracji młodzieży z gospodarką i dostępu do zatrudnienia jako części podejścia wielowymiarowego.

W Marrakeszu podzielono potrzebę zaangażowania społeczności międzynarodowej w promocję godnej pracy dla wszystkich, opartej na zatrudnieniu produktywnym, prawach pracy, ochronie socjalnej i dialogu społecznym zgodnie z Agendą Godnej Pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP).

¹¹ Drugie Forum odbędzie się wiosną 2012 r.

Zwrócono szczególną uwagę na szanse i wyzwania wynikające z procesu globalizacji, wskazując na zmiany klimatyczne, technologiczne oraz społeczno-demograficzne. Z jednej strony w regionie Śródziemnomorza ma miejsce dynamiczny wzrost populacji w wieku roboczym, z drugiej zaś w państwach UE demograficzne starzenie się społeczeństwa. Podczas konferencji, ministrowie odnieśli się do potrzeby dostosowania się do tych zmian, wskazując na znaczenie różnorodności w ramach regionu. Podkreślono konieczność modernizacji rynków pracy w celu uczynienia ich bardziej elastycznymi na zachodzące zmiany.

Spotkanie posłużyło również dokonaniu przeglądu rozwoju społeczno-ekonomicznego w krajach partnerskich Śródziemnomorza. Wysokie tempo wzrostu gospodarczego w regionie jest warunkiem niezbędnym, ale nie zawsze wystarczającym dla stworzenia niezbędnej liczby miejsc pracy wymaganej dla zachowania spójności społecznej. Konieczne jest zatem zwiększanie inwestycji w kapitał ludzki, szkolenia i wyrównywanie szans w zakresie zatrudnienia. W obliczu tych uwarunkowań ministrowie omówili znaczenie wzajemnych zależności pomiędzy zatrudnieniem, edukacją, spójnością społeczną, wzrostem gospodarczym a także wezwali do przedstawienia podejścia zintegrowanego. Dodatkowo ministrowie państw członkowskich UE zaznaczyli istotną rolę Strategii Lizbońskiej¹² na rzecz Wzrostu Gospodarczego i Zatrudnienia. Zaznaczyli rolę elastycznego bezpieczeństwa (*flexicurity*) w ramach Europejskiej Strategii Zatrudnienia. Potwierdzili bliskie powiązania pomiędzy wymiarem wewnętrznym i zewnętrznym Strategii Lizbońskiej oraz znaczenie promocji godnej pracy dla wszystkich w ramach stosunków zewnętrznych UE, zwłaszcza w ramach UdŚ oraz Europejskiej Polityki Sąsiedztwa (ENP)¹³. Z kolei ministrowie Śródziemnomorza przytoczyli strategie i plany przedłożone w ich

¹² *Strategia Lizbońska* – plan rozwoju przyjęty dla UE przez Radę Europejską na posiedzeniu w Lizbonie w 2000 r. Celem planu, przyjętego na okres 10 lat, było uczynienie Europy najbardziej dynamicznym i konkurencyjnym regionem gospodarczym na świecie, rozwijającym się szybciej niż Stany Zjednoczone. W dniu 17 czerwca 2010 r. Rada Europejska zastąpiła realizowaną w latach 2000–2010 Strategię Lizbońską nowym, długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego UE na lata 2010–2020, tzw. *Europa 2020 – strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*.

¹³ Wraz z przedstawieniem Europejskiej Polityki Sąsiedztwa (*European Neighbourhood Policy* – ENP) w 2004 r., proces barceloński stał się ważnym wielostronnym forum dialogu i współpracy między UE i partnerami regionu Morza Śródziemnego wraz z rozwijaną współpracą bilateralną, zarządzaną pod egidą ENP oraz poprzez umowy stowarzyszeniowe, podpisywane z każdym państwem regionu. Unia Europejska pracuje blisko z każdym z tych eurośródziemnomorskich partnerów, ustanawiając wsparcie dla programów, umożliwiających transformację i konieczność reform, które powinny być brane pod uwagę specyficzne potrzeby i charakterystykę każdego kraju. Działania te rozwijane są przez Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (*European Neighbourhood and Partnership Instrument* – ENPI). Od 2007 r. ENPI zastąpił programy MEDA i TACIS. ENPI jest bardziej elastycznym i dostosowanym do polityki instrumentem, nakierowanym na stały rozwój oraz zbliżenie do przepi-

krajach w odpowiedzi na wyzwania dotyczące kwestii społecznych, zatrudnienia. Przywołali priorytety zawarte w Umowach Stowarzyszeniowych oraz w istniejących bilateralnych planach działania pomiędzy UE a UdŚ w ramach ram ENP.

W celu wdrożenia *Ram Działań* ministrowie wezwali do wniesienia wkładu przez wszystkie zainteresowane strony, w tym wszystkie szczeble rządowe, instytucje europejskie, partnerów społecznych oraz organizacje gospodarcze i organizacje pozarządowe. Podczas konferencji w Marrakeszu ministrowie wezwali przedsiębiorstwa i inwestorów do wniesienia wkładu w celu realizacji *Ram Działań* poprzez promocję społecznej odpowiedzialności biznesu. Nie bez znaczenia było też podkreślenie potrzeby zwiększenia inwestycji zagranicznych oraz wymiany handlowej w regionie śródziemnomorskim. Konferencja Ministerialna była też okazją do zaznaczenia istotnej roli obecnej współpracy finansowej pomiędzy UE a państwami Śródziemnomorza, zwłaszcza w ramach programu MEDA oraz obecnie poprzez Instrument Europejskiego Sąsiedztwa i Partnerstwa, jak również Instrument Pomocy Przedakcesyjnej.

Ponadto jednym z efektów w ramach rozwijanej współpracy w realizacji *Ram Działań* jest powołanie podczas konferencji Grupy Roboczej Euro-Med. ds. zatrudnienia i pracy działającej pod przewodnictwem współprezydencji UdŚ, wspieranej przez KE. Grupa ta składa się z wysokich rangą przedstawicieli państw partnerskich i będzie odbywać spotkania co najmniej raz w roku¹⁴. Głównym zadaniem grupy jest gromadzenie informacji i danych na temat trendów krajowych i zmian w zakresie polityki wymiany doświadczeń.

Spotkanie Ministrów w Marrakeszu zakończyło się podpisaniem przez ministrów deklaracji, w której ujęto wytyczne dotyczące dalszej współpracy¹⁵.

sów i standardów Unii Europejskiej. W latach 2007–2013 ENPI udostępni na wspomniane cele około 12 mld euro.

¹⁴ Pierwsze posiedzenie Grupy odbyło się w dniach 26 i 27 listopada 2009 r. w Brukseli natomiast drugie posiedzenie 7 października 2010 r. również w Brukseli. Trwały też wstępne uzgodnienia, aby 21 listopada 2011 r. odbyło się trzecie spotkanie. Ze względu na decyzję Egiptu odłożono możliwość organizacji czwartego spotkania 21 listopada 2011 r. Kolejne spotkanie Grupy zostało zaplanowane na 14 lutego 2012 r.

¹⁵ Ciekawostką jest że, podczas pierwszej konferencji ministrów, impas wywołał wniosek LPA dotyczący wprowadzenia zapisu do konkluzji, potwierdzającego kluczową rolę LPA, a konkretnie Arabskiej Organizacji Pracy (ALO), w rozwoju współpracy w zakresie polityki zatrudnienia. Sugestia ta nie została przyjęta m.in. ze względu na sprzeciw delegacji Izraela. Jednakże w wyniku zdecydowanego nacisku prezydencji egipskiej zaczęto poszukiwać formuły, która byłaby możliwa do zaakceptowania przez LPA. Kompromisowym rozwiązaniem okazało się umieszczenie w konkluzjach zapisu stwierdzającego, że ministrowie uznają udział LPA we współpracy państw UdŚ w zakresie zatrudnienia. Biorąc pod uwagę fakt, że spotkanie w Marrakeszu odbyło się bezpośrednio po konferencji ministrów spraw zagranicznych w Marsylii, LPA postanowiła zmanifestować swoją polityczną obecność i potwierdzić swoje prawa, wynikające z przynależności do UdŚ.

Ministrowie podkreślali znaczenie wymiaru społecznego dla utrwalania stabilności i pokoju w basenie Morza Śródziemnego. Uznano, że UE i partnerzy Śródziemnomorza mają wspólne cele, jeżeli chodzi o zapewnienie obywatelom „więcej miejsc pracy i lepszej pracy”. Ministrowie podkreślili znaczenie zintegrowanego podejścia, jeżeli chodzi o politykę zatrudnienia w połączeniu z innymi politykami, tj. ekonomiczną, środowiska oraz edukacji. Zwrócili uwagę, iż koniecznym jest podejmowanie wspólnych działań, które przyczynią się do trwałego wzrostu zatrudnienia, oraz poprawy jakości kapitału ludzkiego. Działania te są warunkiem koniecznym dla realizacji idei budowania społeczeństwa, opartego na wiedzy, przy uwzględnieniu koncepcji uczenia się przez całe życie (*lifelong learning*).

Można ocenić, iż konferencja w Marrakeszu nadała nowy impuls dotychczasowym relacjom między północnymi i południowymi partnerami. Potwierdziła bowiem, że bez wdrażania programów w dziedzinie rozwoju społecznego w państwach regionu realizacja idei przyświecających UdŚ nie będzie możliwa. Podczas konferencji podjęto wspólne zobowiązania i ustalono program działań strukturalnych z zakresu polityki zatrudnienia. Uczestnicy spotkania zgodzili się, że niezbędnym warunkiem osiągnięcia postępu w dziedzinie rozwoju społecznego i polityki zatrudnienia jest realizacja działań na różnych szczeblach. Niezwykle ważną rolę do odegrania mają partnerzy społeczni, którzy są gwarantem prawdziwego dialogu we wszystkich środowiskach. Swoje zobowiązanie do pomocy potwierdziła KE wskazując, że będzie służyć pomocą we wdrażaniu najważniejszych reform w dziedzinie modernizacji rynku pracy, promocji równych szans dla kobiet i mężczyzn oraz integracji młodych ludzi.

W następstwie konkluzji z Tampere, Lizbony i Marsylii konferencja ministerialna w Marrakeszu stworzyła możliwości do prześledzenia wielu aspektów dotyczących tworzenia miejsc pracy i modernizacji rynku pracy, przy uwzględnieniu standardów MOP.

Dru ga konferencja ministrów do spraw pracy i zatrudnienia UdŚ

Dru ga konferencja ministerialna odbyła się w dniach 21–22 listopada 2010 r. w Brukseli. Kontynuowała ona wymianę poglądów w obszarze zatrudnienia i godnej pracy, jak również wyraziła dążenie do wzmocnienia współpracy w regionie. Przedmiotem debaty były sprawy zgodne z ustaleniami poczynionymi podczas konferencji w Marrakeszu. Konferencja potwierdziła potrzebę kontynuacji wytycznych w zakresie współpracy sektorowej¹⁶. Ministrowie

¹⁶ Tekst konkluzji: <http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/brussels/downloads/employment.pdf> (18.02.2012).

zatwierdzili prace przygotowawcze europejsko-śródziemnomorskiej Grupy Roboczej ds. Zatrudnienia i Pracy, która podczas spotkań w 2009 i 2010 r. określiła regionalne trendy rozwoju polityki. Ministrowie podkreślili wpływ zatrudnienia i czynnika społecznego na globalny kryzys ekonomiczny, który dał się mocno odczuć w regionie europejsko-śródziemnomorskim. Przyznali, że Światowy Pakt na rzecz Zatrudnienia MOP i jego wdrażanie odgrywa znaczącą rolę w rozwoju zatrudnienia i społecznego wymiaru UdŚ. Podczas konferencji w ramach przyjętego *Ramowego programu działań*, ministrowie nakreślili konkretne wyzwania dotyczące zatrudnienia i polityki społecznej w UdŚ. Jednym z takich działań jest wspieranie tworzenia miejsc pracy, aby uniknąć ożywienia gospodarczego bez istotnego wzrostu liczby miejsc pracy. W związku z tym podkreślono pilną potrzebę kreowania polityki nastawionej na tworzenie miejsc pracy na wszystkich poziomach, szczególnie poprzez wspieranie mikro oraz małych i średnich przedsiębiorstw, dla których przyznawane byłyby np. mikrokredyty. Kolejnym wytyczonym działaniem jest zwiększanie szans na godną pracę. Przyczyną zwrócenia uwagi na ten cel jest wciąż istniejąca duża liczba niepewnego zatrudnienia stanowiącego barierę dla rozwoju społecznego i prawa pracy. Niejednokrotnie pozbawia to pracowników ich praw i ochrony socjalnej. Zwrócono też uwagę na konieczność walki z wysokim bezrobociem wśród młodzieży i zatrudnianiem poniżej kwalifikacji, co jest kluczowym problemem zarówno w państwach z jednej strony borykających się z tzw. sta-

Tabela 1

Skala bezrobocia wśród ludzi młodych według płci (w %)

Państwa	2000 r.			2009 r.		
	Razem	Mężczyźni	Kobiety	Razem	Mężczyźni	Kobiety
UE-27	17,4	16,7	18,2	20,1	21,2	18,9
Algieria	47,8	46	57,4	21,3	19	34,6
Egipt	28,2	16,9	59,2	24,9	14,9	56,1
Izrael	16,9	17,1	16,8	14,6	15,7	13,6
Jordania	26,7	24,4	40,4	34,7	34	44,4
Libia	19,9	20,2	19	16,8	14,6	22,3
Maroko	19,6	21,1	15,8	17,9	18,5	16,2
Palestyna	35,8	36,4	31	38,9	37,2	46,9
Syria	24,5	–	–	18,3	–	–
Tunezja	32,5	34,8	27,6	31,6	31,6	31,5

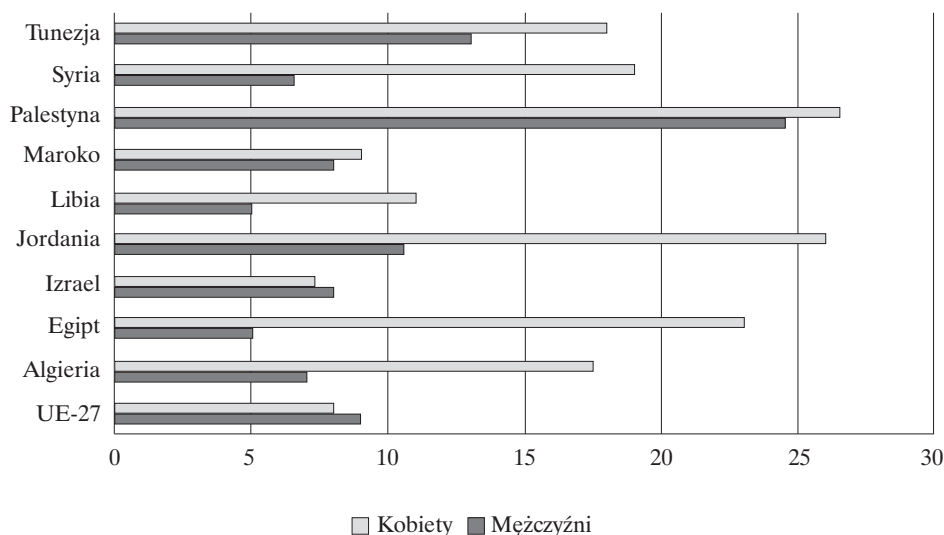
Źródło: Pocketbook on Euro-Mediterranean Statistics, Eurostat 2011 edition.

rzejącym się społeczeństwem (głównie w UE), a z drugiej strony państwach Śródziemnomorza, gdzie występuje szybki wzrost demograficzny.

Wskazano na konieczność wspierania systemu edukacji, sprzyjając jednocześnie ograniczaniu wskaźnika osób przedwcześnie kończących naukę. Uznano, iż niezbędne jest wspomaganie przejścia po zakończeniu edukacji do pracy. W tym względzie zwrócono uwagę na możliwość odbycia stażu, mocniejszą rolę firm w szkoleniu i procesie zintegrowanej nauki. Odniesiono się też do wspierania udziału kobiet w życiu gospodarczym i społecznym, poprzez większy nacisk na wzmacnianie ich pozycji oraz zwiększanie szans na znalezienie zatrudnienia.

Schemat 1

Poziom bezrobocie według płci za 2009 r. (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Pocketbook on Euro-Mediterranean Statistics, Eurostat 2011 edition.

Następnym działaniem, na które zwrócono uwagę, jest rozwój umiejętności pod kątem zmieniających się potrzeb rynku pracy. Rozbieżność między istniejącymi kwalifikacjami a potrzebami rynku pracy jest dużym problemem. Przede wszystkim kluczowym wyzwaniem jest podnoszenie jakości edukacji, skierowanej na potrzeby tego rynku poprzez rozwój atrakcyjnego szkolenia zawodowego i uzupełnianie go zachętą do uczenia się przez całe życie. Pośród koniecznych działań podkreślono konieczność rozwoju kompetencji publicznych służb zatrudnienia, które mają znaczenie w ramach polityki aktywnego

rynku oraz bezrobocia. Kolejnym obszarem, który został zidentyfikowany to walka z ubóstwem, szczególnie teraz, gdy kryzys najbardziej dotknął grupy ryzyka, w tym młode osoby i bezrobotne kobiety. Działania związane z potrzebami związanymi z walką z ubóstwem, oparte na podejściu zintegrowanym, powinny koncentrować się szczególnie na promowaniu braniu aktywnego udziału w życiu społecznym i gospodarczym. Zauważono też konieczność modernizacji i rozwoju ochrony socjalnej, która powinna być zmodernizowana, by zapewnić dostęp do opieki zdrowotnej czy promocji skutecznego dialogu społecznego¹⁷, przyczyniającego się do tego, aby zmiany gospodarcze i społeczne uwzględniały zrównoważony rozwój społeczny. Oprócz powyższych działań ministrowie wezwali do wzmożonego dialogu dotyczącego polityki i działań UdŚ.

Praktycznym wymiarem współpracy jest m.in. wspólna inicjatywa Maroka i Francji w obszarze *zarządzania szkoleniem zawodowym*. W 2011 r. w Maroku zorganizowano sympozjum dotyczące zarządzania w tej dziedzinie i tworzenie projektów. Kolejną jest inicjatywa Włoch w *dziedzinie szkolenia zawodowego*, wraz z utworzonym projektem dotyczącym Europejsko-śródziemnomorskiego centrum współpracy.

Działania podejmowane przez państwa mają być realizowane poprzez rozpoczęcie oceny potrzeb rynku pracy, które będą wymagały realizacji programów i usprawnienia metod szkolenia oraz zmiany kwalifikacji, zgodnie z polityką uczenia się przez całe życie. Celem nadrzędnym jest poprawa krajowej edukacji zawodowej i systemów szkolenia, w tym zarządzania nimi poprzez wdrażanie mechanizmów instytucjonalnych, które angażują partnerów społecznych w zarządzanie systemami szkolenia. Odbywać by się to mogło także poprzez badanie możliwości identyfikacji ograniczonej liczby centrów kształcenia i szkolenia zawodowego w regionie Śródziemnomorza, które mogą być rozwinięte i stać się ośrodkami o zasięgu regionalnym, przy odpowiednim finansowaniu. Pozytywny sygnał, jeżeli chodzi o współpracę i sprzyjanie wymianie wiedzy specjalistycznej w dziedzinie zdrowia i bezpieczeństwa w pracy, stanowi koncepcja utworzenia Europejsko-śródziemnomorskiego obserwatorium zdrowia i bezpieczeństwa w pracy¹⁸ jako sieci ekspertów, powołanych do dzia-

¹⁷ Promocja dialogu społecznego na poziomie regionalnym w ramach UdŚ, ma miejsce poprzez odbywające się każdego roku Europejsko-śródziemnomorskie forum dialogu społecznego, w skład którego wchodzi pracodawcy i przedstawiciele związków zawodowych.

¹⁸ Europejsko-śródziemnomorskie obserwatorium zdrowia i bezpieczeństwa powinno dążyć do współpracy z odpowiednimi organami: Europejską Agencją Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy i Europejskim Obserwatorium Ryzyka, Komitetem Starszych Inspektorów Pracy, Krajowym Instytutem Badań i Bezpieczeństwa, Międzynarodową Siecią Instytutów Szkoleniowych w dziedzinie pracy oraz MOP i jej Międzynarodowym Centrum Szkoleniowym w Turynie. Obserwatorium może polegać na już istniejącej dwustronnej wymianie między kilkoma partnerami, szczególnie Hiszpanią, Maroko i Francją i może zostać poszerzona na wszystkich partnerów UdŚ, którzy zainteresowani są tą dziedziną.

łania w celu dostarczania informacji i szkolenia w tym obszarze. Do głównych zadań ma należeć identyfikacja praktyk i wytyczania celów projektów wśród partnerów UdŚ i spoza tego obszaru, dostarczanie informacji, ułatwiając promowanie zarządzania ryzykiem i działania dotyczące bezpieczeństwa i zdrowia. Stworzona sieć pracowałaby poprzez telekonferencje, mając na celu wspomaganie transferu wiedzy i wzajemnego uczenia się. Dla celów efektywnego funkcjonowania obserwatorium, planuje się powołanie Sekretariatu oraz stworzenie forum społecznościowego dla wymiany informacji.

Podczas konferencji ministrowie wyrazili potrzebę poprawy koordynacji współpracy z sektorem prywatnym, w celu promocji projektów dotyczących zatrudnienia i wymiaru społecznego w dziedzinach priorytetowych, nakreślonych w *Ramach działania*, odwołując się do zasady, że finansowanie z UE będzie ograniczone do istniejących źródeł w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa¹⁹ oraz innych odpowiednich instrumentów, w obrębie pułapów Wieloletnich Ram Finansowych. Wydaje się, że konferencja wyszła naprzeciw oczekiwaniom regionu, jeżeli chodzi o identyfikację obszarów współpracy w obszarze pracy i zatrudnienia.

Celem drugiej konferencji było wypracowanie *Ram działania* w przyjętych konkluzjach, do których został wprowadzony zapis nt. „terytoriów okupowanych”. Mimo trudności występujących na Bliskim Wschodzie, prezydencja UdŚ miała okazję do wyrażenia wsparcia dla procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie, tworząc klimat politycznej współpracy w obszarze spraw społecznych i polityki zatrudnienia oraz wzmocnienia UdŚ, zaznaczając wyraźnie, że współpraca ta nie może być osłabiana problemem trudnych relacji izraelsko-palestyńskich. W konkluzjach na zakończenie konferencji zostało również odnotowane, że podczas spotkania niektóre delegacje podnosiły kwestię poszanowania i ochrony praw pracowników na arabskich terytoriach okupowanych. W związku z tym Izrael zgłosił zastrzeżenie do przyjętych konkluzji.

Perspektywy współpracy sektorowej w obszarze pracy i zatrudnienia

Znaczenie i potrzebę rozwoju inicjatywy UdŚ zauważa i podkreśla Parlament Europejski (PE), m.in. w swoich rezolucjach. 20 maja 2010 r. PE przyjął na sesji plenarnej rezolucję dotyczącą UdŚ, postulującą szereg

¹⁹ W ramach EISP, zarządzanego przez DG EuropeAid około 90% funduszy EISP jest używanych na dwustronne działania, regionalne inicjatywy, włączając w to dwa lub więcej państw partnerskich, podczas gdy pozostałe 10% jest lokowane na współpracę transgraniczną i sąsiedzki fundusz inwestycyjny.

działań niezbędnych do podjęcia²⁰. Parlament wskazał w dokumencie na parę istotnych spraw z punktu widzenia UdŚ- mianowicie, na konieczność wypracowania jasnej definicji polityki UdŚ lub długotrwałej wizji strategicznej rozwoju i stabilizacji w regionie. Wskazał też, iż konieczne jest wzmocnienie dialogu politycznego, poszanowanie rządów prawa i praw człowieka. Natomiast, jeżeli chodzi o napięcia polityczne i konflikty regionalne, to według PE nie mogą one wpływać na realizację konkretnych działań dotyczących współpracy wielostronnej w poszczególnych sektorach. Podkreślił też, że dla skuteczności współpracy jest istotne jak najszybsze zakończenie konfliktu na Bliskim Wschodzie, w którego rozwiązanie powinny zaangażować się zarówno UE, jak i wszystkie państwa członkowskie UdŚ. W tym zakresie negocjacje powinny być kontynuowane, by doprowadzić do współistnienia dwóch państw: niezależnego, demokratycznego i trwałego państwa palestyńskiego oraz państwa Izrael, sąsiadujących ze sobą pokojowo i bezpiecznie, w granicach uznanych na szczeblu międzynarodowym. Ponadto PE, zachęca UdŚ do wniesienia istotnego wkładu w poprawę stosunków między Izraelem a Autonomią Palestyńską m.in. na forum UdŚ.

Dla rozwoju efektywności współpracy sektorowej pozostaje ważna również kwestia zapewnienia odpowiedniej reprezentacji na forum UdŚ po stronie europejskiej – państwa członkowskie, Rada, KE zgodnie z Traktatem z Lizbony oraz aktywny udział wszystkich państw członkowskich UdŚ. Ponadto, zapewnienie sprawnej współpracy między Sekretariatem UdŚ a KE, wyraźne określenie ich kompetencji oraz lepsza widoczność działań UdŚ. Ważnym krokiem w ramach współpracy jest intensyfikacja wymiany młodzieży dzięki inicjatywie Erasmus Mundus, w tym zainicjowanie specjalnego programu Erasmus Junior oraz sieci organizacji zrzeszających przedsiębiorców.

Przede wszystkim jednak, rezolucja PE postuluje zwiększenie finansowania na inicjatywę UdŚ oraz południowego wymiaru Europejskiej Polityki Sąsiedztwa w nowej perspektywie finansowej w latach 2014–2020. Rezolucja przypomina, że założeniem UdŚ jest inicjowanie projektów multilateralnych dzięki pozyskiwaniu finansowania z różnych źródeł. Praktyka pokazuje, że nie jest to łatwe. W związku ze skutkami kryzysu gospodarczego, występują duże trudności w pozyskaniu środków od donorów. Stąd też konieczność zwiększenia dofinansowania z budżetu unijnego. Taki postulat niewątpliwie zachęca państwa członkowskie, zainteresowane rozwojem wschodniego wymiaru EPS, do lobbowania na rzecz zwiększenia środków na wschód. Do tej pory podział budżetu dla Południa był dwa razy większy niż dla Wschodu, co wynika z zasady obliczania finansowania *per capita*. Ta proporcja raczej się nie zmieni,

²⁰ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 20 maja 2010 r. w sprawie Unii na rzecz Regionu Morza Śródziemnego (2009/2215(INI)).

ze względu na dużo niższe wskaźniki humanitarne na Południu, problemy środowiskowe i presję migracyjną w tym regionie. Biorąc pod uwagę kłopoty gospodarcze Europy, pozyskanie konsensu w sprawie zwiększania wydatków może nie okazać się jednak takie łatwe. Nie bez znaczenia jest fakt, iż UE w lipcu 2009 r., udzieliła finansowania (60 mln EUR) na realizację priorytetów wyznaczonych podczas szczytu w Paryżu w 2008 r.

Dodatkowo wiosną 2011 r. UE w dokumentach – Partnerstwo dla demokracji i wspólnego dobrobytu z krajami sąsiedztwa południowego²¹ oraz Nowa koncepcja działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie²², wyraziła swoją reakcję na wydarzenia tzw. arabskiej wiosny. UE podkreśla znaczenie zachodzących przemian w regionie i wyraża nadzieję na poprawę warunków życia dla mieszkańców regionu oraz na większe poszanowanie praw człowieka, pluralizm, praworządność, a także sprawiedliwość społeczną. Unia zauważa te problemy i popiera działania podejmowane przez państwa w ich dążeniach do budowy demokracji w regionie.

14 grudnia 2011 r., PE przyjął tekst rezolucji w sprawie przeglądu Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, która wspomina UdŚ i jej rolę w regionie²³. Parlament podkreślił w dokumencie, że UdŚ powstała z ambitnym celem, jakim jest wzmocnienie współpracy w regionie dla zapewnienia sukcesu długoterminowych reform społecznych i gospodarczych oraz zrównoważonego rozwoju. Wskazał na znaczenie UdŚ jako stałego forum dialogu i współpracy oraz instrumentu na rzecz wspierania demokracji. Parlament wezwał do współpracy prezydencję UdŚ, a także do skutecznej realizacji europejskiej polityki sąsiedztwa w regionie Morza Śródziemnego. Parlament pozytywnie ocenił zaangażowanie nowego sekretarza generalnego UdŚ (Youssefa Amrani) do zwiększenia aktywności w realizacji projektów, m.in. w dziedzinie demokracji i społeczeństwa obywatelskiego, tworzenia miejsc pracy, zaliczając to do priorytetów w integracji między krajami Południa.

Państwa południa mają żywotny interes w rozwijaniu zdolności instytucjonalnych UdŚ, w szczególności pełnej operacjonalizacji Sekretariatu z siedzibą w Barcelonie, którego kluczowym zadaniem w ramach realizacji eurośródziemnomorskiego procesu w obszarze pracy i zatrudnienia jest

²¹ Wspólny komunikat Rady Europejskiej, Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów – *Partnerstwo na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu z południowym regionem Morza Śródziemnego*, KOM(2011) 200 wersja ostateczna, 8 marca 2011 r., Bruksela.

²² Wspólny komunikat Rady Europejskiej, Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów – *Nowa koncepcja działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie*, KOM (2011) 303 wersja ostateczna, 25 maja 2011 r., Bruksela.

²³ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 14 grudnia 2011 r. w sprawie przeglądu europejskiej polityki sąsiedztwa (2011/2157(INI)).

m.in. kategoryzacja wyboru i promocji nowych projektów, a następnie znajdowanie środków finansowych niezbędnych do ich realizacji. Sekretariat nie odpowiada jednak za stronę finansową. Zamiast tego, Sekretariat zatrudnia personel, który dba o pozyskiwanie darczyńców. 8 kwietnia 2011 r. w celu realizacji danego działania w ramach projektu, państwa członkowskie UdŚ i UE przedstawiły Sekretariatowi wytyczne dotyczące realizacji projektu. Jest to przewodnik dla promotorów projektów, przygotowany w celu udzielenia im pomocy w sytuacji, gdy spełniają kryteria niezbędne do rozpatrzenia projektu przez Sekretariat UdŚ. Oprócz spełnienia kryteriów wstępnych, propozycja projektu musi być zgodna z obszarem priorytetowym UdŚ, określonym przez Deklarację Paryską oraz z programem prac przedstawionym przez Sekretariat. Po propozycji projekt jest zarejestrowany i oceniany, a następnie przedstawiony do ostatecznego zatwierdzenia podczas spotkania wyższych urzędników UdŚ. Jeśli zostanie zatwierdzony przez wszystkie 43 państwa członkowskie UdŚ, staje się zobowiązaniem gotowym do wdrożenia.

Od czasu przyjęcia wytycznych, wydział spraw społecznych i obywatelskich Sekretariatu UdŚ został zobowiązany do zbierania propozycji projektów w obszarze pracy i zatrudnienia. Do jego zadań należy ocena i przygotowanie specyfikacji projektów, które jak dotychczas mają na celu wzmocnienie roli kobiet w społeczeństwie. Aktualnie dwa projekty w zakresie spraw społecznych zostały zaakceptowane i są gotowe do realizacji. Jeden z nich przyjęty na spotkaniu wyższych urzędników we wrześniu 2011 r., pn. Ułatwienie dostępu młodych kobiet do rynku pracy poprzez promowanie przedsiębiorczości na uczelniach (*Facilitating the access of young women to the labor market, by promoting entrepreneurship in universities*), będzie firmowany przez Stowarzyszenie Organizacji Przedsiębiorców Morza Śródziemnego. Celem tego projektu jest promocja samozatrudnienia i przedsiębiorczości wśród młodych kobiet – studentek uniwersytetów, które uzyskują wykształcenie w takich państwach, jak: Jordania, Maroko, Palestyna i Hiszpania. Realizacja projektu odbywałaby się poprzez organizację w tych krajach dni przedsiębiorczości kobiet, bezpłatne doradztwo w zakresie tworzenia prywatnej działalności. Dni przedsiębiorczości kobiet będą składały się z seminariów poświęconych m.in. motywacji do założenia firmy, kwestii prawnych i planowania biznesu, jak również oceny ryzyka.

Inny projekt został przyjęty w grudniu 2011 r. na spotkaniu wyższych urzędników UdŚ pn. Rozwój równouprawnienia kobiet (*Developing Women Empowerment*). Projekt ten będzie promowany przez Fundację Kobiet na rzecz Morza Śródziemnego, która jest stowarzyszeniem działającym w celu osiągnięcia upodmiotowienia kobiet w regionie śródziemnomorskim. Jest zarządzany przez cztery kraje, które zainicjowały projekt, tj. Liban, Jordanię, Maroko i Francję, wraz z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego.

Projekt będzie realizowany za pośrednictwem oddziałów. Pierwsze lokalne sekcje zostaną utworzone w Ammanie (Jordania), w Byblosie (Liban), Marrakeszu (Maroko), Paryżu (Francja) i Ramallah (Palestyna). Projekt kładzie nacisk na potrzebę wzmocnienia pozycji kobiet w regionie, przez połączenie kilku powiązanych ze sobą działań sfery społecznej, gospodarczej i kulturalnej.

Aktualnie Sekretariat ocenia kolejne projekty na 2012 r. Dotyczą one potrzeby przyspieszenia statusu kobiet jako wrażliwej części społeczeństwa i możliwości ich zatrudnienia oraz integracji na rynku pracy. Przekrojowy charakter tych projektów wymaga szybkiej realizacji. Sukces przedsięwzięć będzie stanowił wartość dodaną do roli UdŚ w kierunku daleko idących zmian na Południu Morza Śródziemnego.

Wejście w życie Traktatu z Lizbony i aplikacja jego postanowień do działań UdŚ stanowi praktyczny wyraz zaangażowania UE w budowę stosunków z regionem Morza Śródziemnego. Podczas konferencji nt. *UE i jej południowe sąsiedztwo – nowe perspektywy wzajemnej współpracy w zmieniającym się otoczeniu*, która odbyła się w dniach 1–2 grudnia 2011 r. w Warszawie, KE podkreśliła, że w reakcji na wydarzenia arabskiej wiosny zmieniono podejście do Partnerstwa Południowego i określono nową strategię. Komisja podkreśliła, że nie wszystkie kraje są takie same i należy udzielać wsparcia zgodnie z potrzebami i w zgodzie ze strategiami i priorytetami poszczególnych państw. Następnie wskazała też na rozwijany nowy projekt pomocowy dla południowego sąsiedztwa, działający na podstawie zasady „więcej za więcej” (*more-for-more*), oznaczającej więcej wsparcia dla krajów, które chcą konsolidować swoje reformy na zasadzie uwzględnienia ich kosztów. Nowy projekt został przyjęty 22 grudnia 2011 r. jako część strategicznego partnerstwa między UE i Radą Europy. Projekt ten będzie udostępniał fundusze tak, aby skonsolidować proces reform, ukierunkowując je na demokratyzację, wzmacnianie instytucji, a także reformy gospodarcze i tworzenie nowych miejsc pracy czy działań ukierunkowanych na zmniejszenie bezrobocia, w tym poprzez organizację szkoleń zawodowych. W trakcie tej samej konferencji Europejski Bank Inwestycyjny wskazał na rozwinięcie pomocy dla południowego partnerstwa. Bank ten jest jedną z największych instytucji, która finansuje projekty zmieniające w faktyczny sposób codzienne życie ludzi w krajach, gdzie te inwestycje są lokowane. Dodatkowo Rada UE i PE zwiększyły pomoc dla krajów partnerskich z 1 mld EUR do 3,8 mld EUR, co oznacza duże wsparcie finansowe. Udzielana pomoc będzie przeznaczona na infrastrukturę społeczno-gospodarczą w celu poprawienia jakości życia codziennego oraz wsparcia dla przedsiębiorczości. Ponadto Bank zaznaczył, że pomoc będzie polegała na wsparciu wzrostu zatrudnienia z uwzględnieniem postępów i rozwoju demokracji każdego z państw.

Realizując sektorowy plan działania w dziedzinie pracy i zatrudnienia, państwa obszaru eurośroziemnomorskiego zapewniły tworzenie warunków na rzecz realizacji projektów promujących zatrudnienie oraz tworzenie miejsc pracy. Wydaje się jednak, że współpraca ta próbuje na razie nabrać rozpędu²⁴, ale jest to raczej perspektywa długoterminowa.

²⁴ Sekretarz Generalny UdŚ podczas konferencji nt. *UE i jej południowe sąsiedztwo – nowe perspektywy wzajemnej współpracy w zmieniającym się otoczeniu*, która odbyła się w Warszawie w dniach 1–2 grudnia 2011 r. wskazał, iż zmiany, jakie trwają w regionie południa wpłyną nie tylko na perspektywy polityczne w tych krajach, ale również na wiele aspektów ekonomicznego, społecznego i politycznego funkcjonowania relacji w całym basenie Śródziemnomorza. Podkreślił też że UdŚ stoi w obliczu pogłębienia współpracy śródziemnomorskiej. W regionie tym zamieszkuje 800 mln ludzi i może stać się on najbardziej dynamicznym regionem świata i szansą dla Europy.